

Alla tiders föräldraskap – ett stärkt skydd för barns familjeliv (SOU 2022:38)

Remiss från Justitiedepartementet

Remisstid den 27 januari 2023

Förslag till beslut

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.
Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadens promemoria.

Föredragande borgarrådet Alexander Ojanne

Sammanfattning av ärendet

Regeringen beslutade den 10 december 2020 att ge en särskild utredare i uppdrag att bland annat göra en översyn av föräldraskapets regler om föräldraskap och överväga om det behöver vidtas åtgärder för att underlätta för familjer där fler än två vuxna tar föräldrans ansvar.

Utredaren har gjort en översyn av föräldraskapets regler om föräldraskap, lämnat förslag gällande utökade möjligheter till adoption och tagit ställning till åtgärder för familjer där fler än två vuxna tar föräldrans ansvar. Justitiedepartementet har skickat betänkandet till Stockholms stad för yttrande.

De lagändringar som presenteras i betänkandet föreslås träda i kraft den 1 januari 2024.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, socialnämnden, Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd, Skärholmens stadsdelsnämnd och Östermalms stadsdelsnämnd.

Stadsledningskontoret ställer sig positivt till de förslag som presenteras i betänkandet. Utredarens förslag bedöms innebära att barns rätt till sina föräldrar stärks och att reglerna blir lika för alla barn, oavsett i vilken familjekonstellation de växer upp i.

Socialnämnden ställer sig positiv till utredningens förslag och ser att dessa kan leda till förbättringar för målgruppen och till viss del även för socialnämnden i dess myndighetsutövning.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd ställer sig positiv till de förslag som framkommit i utredningen. Förändringarna innebär att barns rätt till sina föräldrar stärks och att reglerna blir lika för alla barn, oavsett vilken familjekonstellation man är uppvuxen i.

Skärholmens stadsdelsnämnd ställer sig överlag positiv till utredningen och dess olika förslag.

Östermalms stadsdelsnämnd välkomnar utredningens uttalade ambition att, i sitt uppdrag, utgå från vad som bedöms vara barnets bästa och positivt på utredningens syfte att åstadkomma en mer könsneutral och jämlik reglering om föräldraskap och ett regelverk som är anpassat till olika familjekonstellationer.

Föredragande borgarrådets synpunkter

Jag välkomnar betänkandet om ett stärkt skydd för barns familjeliv och ställer mig positiv till utredningens ambition om att utgå från vad som bedöms vara barnets bästa. Förslagen som läggs fram är grundande i ett gediget förarbete som utgår från aktuell forskning, enkäter och djupintervjuer med både barn och deras anhöriga.

Likt stadens nämnder anser jag att det är positivt att regelverket ändras och anpassas utifrån den verklighet som barn och föräldrar lever i idag. Det finns ett behov av ett stärkt rättsligt stöd på flera av de områden som betänkandet adresserar inom det familjerättsliga området.

Stockholm den 11 januari 2023

Alexander Ojanne

Bilagor

1. Alla tiders föräldraskap – ett stärkt skydd för barns familjeliv (SOU 2022:38) del 1 av 2, dnr KS 2022/940-1.2
2. Alla tiders föräldraskap – ett stärkt skydd för barns familjeliv (SOU 2022:38) del 2 av 2, dnr KS 2022/940-1.1

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Kommunstyrelsen

Särskilt uttalande av Christofer Fjellner, Jonas Nilsson, och Johan Paccamonti (alla M), enligt följande.

Familjekonstellationer i Sverige har förändrats över decennierna och vi anser att det är i grunden positivt att lagstiftningen moderniseras och uppdateras. Betänkandet lutar sig på ett synsätt som i stor utsträckning värnar föräldrars rätt till sina barn och skulle i högre utsträckning kunna utgå från barnens rätt till sina föräldrar. Oavsett

familjens sammansättning är det barnperspektivet som måste stå i centrum och lagstiftningen bör spegla det på ett bättre sätt än vad det gör idag och vad som föreslås i betänkandet.

Ärendet

Regeringen beslutade den 10 december 2020 att ge en särskild utredare i uppdrag att bland annat göra en översyn av föräldrabalkens regler om föräldraskap och överväga om det behöver vidtas åtgärder för att underlätta för familjer där fler än två vuxna tar föräldraansvar. Utredaren har haft barnets bästa som utgångspunkt och syftet har varit att åstadkomma en mer sammanhållen, könsneutral och jämlik reglering om föräldraskap samt regler om föräldraansvar som är anpassade till olika familjekonstellationer.

Utredaren har bland annat tagit ställning till:

- hur föräldrabalkens regler om föräldraskap kan utformas för att bli mer överskådliga, enhetliga, heltäckande, könsneutrala och inkluderande samt enklare att tillämpa,
- om utrymmet att häva ett föräldraskap ska begränsas,
- om personer som inte längre är gifta eller sambor ska kunna adoptera gemensamt eller adoptera varandras barn, och
- om förutsättningarna för ett barn att upprätthålla sin relation med en social förälder efter en separation eller en förälders dödsfall behöver förbättras, och om det i övrigt behöver vidtas åtgärder för att underlätta för familjer där fler än två vuxna tar föräldraansvar.

Utredaren bedömer att de förslag som läggs fram framför allt får positiva konsekvenser för barn och unga genom att den föräldraskapsrättsliga regleringen innebär att barns rätt till sina föräldrar stärks. Reglerna blir också lika för alla barn, oavsett vilken typ av familjekonstellation barnet lever i.

Förslagen ska även enligt utredaren få positiva konsekvenser för de vuxna som finns i barnets närhet, såväl rättsliga föräldrar som sociala föräldrar. Flera förslag bedöms främja hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter. Förslagen bedöms också få positiva, om än begränsade, konsekvenser för jämställdheten mellan kvinnor och män.

Vissa förslag innebär ett utökat åtagande för kommuner men utredaren anser att kostnadsökningarna skulle bli marginella. Utredaren anser att förslagen är proportionerliga och inte skulle kunna uppnås på ett för den kommunala självstyrelsen mindre ingripande sätt.

Remissammanställningen

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, socialnämnden, Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd, Skärholmens stadsdelsnämnd och Östermalms stadsdelsnämnd.

Innehållsförteckning

Stadsledningskontoret.....	5
Socialnämnden.....	5
Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd.....	6
Skärholmens stadsdelsnämnd.....	6
Östermalms stadsdelsnämnd.....	7

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 30 november 2022 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret ställer sig positivt till de förslag som presenteras i betänkandet. Utredarens förslag bedöms innebära att barns rätt till sina föräldrar stärks och att reglerna blir lika för alla barn, oavsett i vilken familjekonstellation de växer upp i. Detta stärker barns rättigheter i enlighet med barnkonventionen, särskilt rättigheterna i artikel 7 som handlar om barnets rätt till familj och identitet. Barnkonventionen innehåller inte någon definition av begreppet förälder men FN:s kommitté för barnets rättigheter har understrukt vikten av att stater erkänner olika former för familjebildning och att begreppet förälder bör tolkas brett.

Barns behov av trygghet, stabilitet och ekonomiskt skydd stärks också. Dessutom blir regleringen av föräldraskap sammanhållen, könsneutral och jämlik. Rättssäkerheten stärks slutligen för barn som lever i familjer med samkönade föräldrar och för barn som har föräldrar som inte lever i traditionella kärnfamiljer.

Förslagen om en utökad skyldighet för kommuner att erbjuda samarbetsamtal samt att en social förälder ska ges självständig talerätt i frågor som rör umgänge kan innebära en ökad arbetsbelastning för familjerätten. Stadsledningskontoret bedömer dock att barnets bästa väger tyngre. Den rättsgenetiska undersökning som också föreslås görs redan idag och kostnaden tas om hand av staten.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen besvarar remissen med hänvisning till vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Socialnämnden

Socialnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 22 november 2022 följande.

Socialnämnden godkänner tjänsteutlåtandet som svar på kommunstyrelsens remiss av betänkandet Alla tiders föräldraskap – ett stärkt skydd för barns familjeliv (SOU2022:38).

Socialförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 8 september 2022 har i huvudsak följande lydelse.

Utredningen "Alla tiders föräldraskap" (SOU 2022:38) är gediget underbyggd utifrån aktuell forskning, enkätsvar samt djupintervjuer med barn och deras anhöriga. I de fall där det inhämtade underlaget inte ger en entydig bild har utredaren sett till varje barns rätt till sitt ursprung, rätt till trygghet och rätt att växa upp med närvarande föräldrar i sitt liv oavsett om den som barnet ser som sin förälder är biologisk eller social förälder. Förvaltningen anser det vara positivt att regelverket anpassas till den verklighet som barn och föräldrar lever i och ger dem ett rättsligt stöd i de olika situationer som kan uppkomma inom det familjerättsliga området.

Förvaltningen ställer sig bakom utredningens förslag till beslut, som redovisas under rubriken "Ärendet", och föreslår att socialnämnden godkänner detta tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 24 november 2022 följande.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 19 september 2022 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ställer sig positiv till de förslag som framkommit då det bedöms få positiva konsekvenser för barn och unga. Ändringarna innebär att barns rätt till sina föräldrar stärks och att reglerna blir lika för alla barn, oavsett vilken familjekonstellation man är uppvuxen i. Lagen anpassas efter verkligheten. Förvaltningen anser att det är positivt att det är tidsbegränsat att man kan häva ett föräldraskap fram tills barnet är tre år. Efter det bedömer förvaltningen att barnet kan ha så starka band till föräldern att det inte ska kunna hävas. Med detta förslag skapar det trygghet och stabilitet för barnet.

Vissa förslag, som till exempel möjlighet till fler samarbetssamtal, kan innebära något merarbete för förvaltningen men bedömningen är att det bästa för barnen väger tyngre. Förslagen innebär inga utökade kostnader för förvaltningen. Rättsgenetisk undersökning görs redan idag och det är en kostnad som staten står för.

Skärholmens stadsdelsnämnd

Skärholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 17 november 2022 följande.

Stadsdelsnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Skärholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 30 september 2022 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ser överlag positivt på utredningen och dess olika förslag. Att föräldrabalkens lagtext görs mer överskådlig, lättbegriplig och tillämpbar bedöms vara av stor vikt och kommer förhoppningsvis bidra till större förutsägbarhet och trygghet.

Att barns och sociala föräldrars familjerättsliga ställning stärks och att man inför en föräldrafullmakt bedöms också vara positivt och kan förhoppningsvis leda till positiva konsekvenser för barn och unga, då barns behov av trygghet och rätt att utveckla relationer till de som barnet betraktar som föräldrar stärks. Förvaltningen vill dock lyfta att det inte är helt oproblematiskt att stärka sociala föräldrars ställning. När det kommer till föräldrar som varit våldsutsatta kan det bli problematiskt att säkerställa umgänge mellan barn och en social förälder. I relationer där det förekommit våld är det inte helt ovanligt att eftervåldet fortsätter genom umgänget, där våldsutövare kan använda sig av barnen. Om en våldsutsatt förälder då hindrar den andra (sociala) föräldern från umgänge så riskerar det att få rättsliga följder.

Gällande utredningens bedömning att kostnadsökningarna för kommunerna bedöms vara försumbara om förslagen antas, så vill förvaltningen lyfta att det finns en risk att familjerätten får en ökad arbetsbelastning. Detta eftersom att en social förälder enligt förslagen kommer ges självständig talerätt i frågor som rör umgänge, därmed finns det en risk för fler tvister i domstol vilket i sin tur genererar ett utökat antal utredningsuppdrag för familjerätten.

Östermalms stadsdelsnämnd

Östermalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 24 november 2022 följande.

Östermalms stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Östermalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 28 oktober 2022 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen välkomnar utredningens uttalade ambition att, i sitt uppdrag, utgå från vad som bedöms vara barnets bästa. Vidare ser förvaltningen positivt på utredningens syfte att åstadkomma en mer könsneutral och jämlik reglering om föräldraskap och ett regelverk som är anpassat till olika familjekonstellationer.

Förvaltningen delar utredningens bedömning att förslagen innebär positiva konsekvenser för barn och unga bland annat genom att barns rätt till sina föräldrar stärks, att möjlighet till adoption utökas och att regelverket blir lika för alla barn. Det är förvaltningens mening att barnets rätt till sitt ursprung även gäller vid äggdonation. Detta uppfattas inte tydligt uttryckas i betänkandet.